

САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ТА БЕЗПЕРЕРВНИЙ ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

В. В. КРАВЧУК

У системі неперервної професійної освіти важливого значення набуває вміння людини самостійно здобувати нові знання. Сучасний стан освіти вимагає від фахівців безперервної роботи над удосконаленням своїх професійних якостей. Забезпечити це можна шляхом нових освітніх технологій, підвищення ефективності самостійної роботи, впровадження у навчальний процес інтерактивних методів навчання. Об'єднати ці шляхи можна розробкою та впровадженням у навчальний процес сучасних технологій організації самостійної роботи.

Перед вищою школою ставиться завдання підготовки фахівця, який прагне цілеспрямовано, самостійно поглиблювати, розширювати свої знання через науково-практичну діяльність. У зв'язку з цим постає питання проблеми самоосвітньої діяльності. Про організацію навчального процесу у вищій школі вже давно на порядку денному, підбираються різні форми, класифікації та методи, але на сьогоднішній день не має чіткої моделі, завдяки якій викладач міг би організувати процес навчання продуктивно та ефективно, незалежно від предмета й поставлених завдань.

Сьогодні освіта має забезпечувати підготовку фахівця протягом усього життя, створювати необхідні умови для доступу кожної людини до оволодіння новими знаннями, вміннями, компетенціями, цінностями [6].

Ефективна підготовка майбутніх фахівців у Національній академії Державної прикордонної служби України (далі ДПСУ) неможлива без їхньої цілеспрямованої навчальної діяльності.

Теорико-методичною основою дослідження було обрано праці науковців, які займалися проблемою самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів. Значну увагу поняттю «самостійна робота» приділяли А. Алексюк, В. Козаков, В. Буряк, П. Підкасистий, Н. Сагіна, П. Сікорський та інші. Шляхи організації самостійної роботи знайшли відображення в працях Н. Жураковської, П. Романишиної, О. Малихіна, К. Квасневського. Самостійна робота є невід'ємною частиною процесу підготовки фахівця.

Мета статі – провести аналіз організації самостійної роботи курсантів (студентів) та її ролі у системі безперервної підготовки майбутніх фахівців.

Завдання дослідження випливають із мети: а саме це аналіз особливостей організації самостійної роботи контролю за її проведенням у навчальному закладі, значення кредитно-модульної технології, як форми організації навчального процесу в Національній академії, розкрити сутність та зміст самостійної роботи курсантів.

Упровадження у навчальний процес нових освітніх технологій вимагає змін у підходах до організації самостійної підготовки та контролю за самостійною роботою при аудиторній і позааудиторній роботі. Це стосується самостійної роботи у навчальних закладах III – IV рівнів акредитації. Завдання викладача – навчити курсанта, студента вчитись, а це можливо тільки за умови сформованості самостійності у набутті знань, на що вказується у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті.

Сьогодні є актуальною проблема забезпечення неперервності в усіх ланках навчального процесу. Одним із шляхів покращення підготовки випускників Національної академії – майбутніх фахівців за різними напрямками діяльності, – на нашу думку є, впровадження неперервної професійної підготовки.

Конструюючи зміст теоретично-методичної підготовки курсантів-прикордонників під час навчання в ДПСУ, необхідно усвідомлювати нагальну потребу у формуванні неординарної особистості, здатної компетентно здійснювати свою професійну діяльність. Повнота усвідомлення глибини професії офіцера-прикордонника, механізмів власної діяльності є однією із найбільш суттєвих ознак майстерності, що допомагає фахівцеві грамотно вирішувати професійні завдання будь-якого рівня та досягнути високого рівня військово-спеціальної компетентності під час навчання [5]. Зазначимо, що навчання в індивідуально-пошуковому режимі підпорядковані логіці формування курсанта як суб'єкта професійної життєдіяльності. Під час навчання курсант бере активну участь у процесі модифікації змісту власної професійної підготовки на рівні оволодіння теоретичними знаннями та практичними вміннями щодо доцільності, логіки та способів реалізації своєї професійної діяльності

слід організувати навчально-виховний процес професійної підготовки курсантів як динамічне системне утворення, обсяг і глибина якого, в основному, визначаються його інформаційними потребами, що спрямовані на освітню сферу [5].

Сучасні дослідники по-різному трактують поняття та сутність самостійної роботи. Як стверджує В. Петрук [3] «самостійна робота – це навчання, яке визначає здатність студентів усвідомлено для себе ставити завдання, цілі, планувати власну діяльність, здійснювати її». Зокрема, самостійну роботу визначаємо, як планову роботу курсантів, студентів, яка виконується за завданням та під методичним керівництвом викладача, але без його особистої участі.

В. Козаков [2] стверджував, що вміння самостійно працювати, думати, осмислювати навчальний матеріал, засвоювати його та вміти застосовувати свої знання стає основною передумовою ефективного формування у студентів професійної самостійності, а також успішного навчання.

Важливим етапом безперервної професійної освіти є базова професійна підготовка, яка відбувається у вищій школі. На цьому етапі здійснюється професійне становлення та формування готовності до майбутньої професійної діяльності.

Досягти нових результатів у підготовці конкурентоспроможних фахівців у вищій школі неможливо без упровадження педагогічних інновацій і нових технологій навчання. Однією з найсучасніших та найперспективніших технологій є кредитно-модульна технологія навчання. «Кредитно-модульна технологія – це форма організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій та використанні залікових одиниць – залікових кредитів» [3, 6].

Модульна технологія навчання – одна із сучасних педагогічних технологій, яка дозволяє творчо підійти до організації навчального процесу, реалізації завдань професійної підготовки фахівців. Мета впровадження кредитно-модульної технології – організація найбільш раціонального й ефективного засвоєння знань і вмінь, активізація пізнавального процесу, стимулювання курсантів (студентів) до самостійної навчальної діяльності, організація ефективного регулярного контролю. У кредитно-модульній технології увага акцентується на активній та індивідуальній діяльності курсанта (студента); оперативному проміжному контролю і своєчасному коректуванні рівня засвоєння знань.

При застосуванні кредитно-модульної технології значна частина навчального матеріалу виноситься на самостійне опрацювання курсантами.

Саме самостійна робота формує у студентів навички та вміння самостійно здобувати знання, що важливо для здійснення неперервної освіти протягом подальшої діяльності [4].

У практиці навчальної діяльності курсантів НАДПСУ використовуються два види самостійної роботи: індивідуальна й групова, які є диференційованими. З цією метою у навчальних програмах практикують п'ять видів завдань: репродуктивні, пізнавально-пошукові, творчі, тренувальні вправи щодо застосування знань, пізнавально-практичні. Враховуючи особливості підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників під диференціацією розуміють таку систему навчання, при якій кожен курсант, опановуючи певний мінімум навчальної підготовки, що забезпечує можливість адаптації в життєвих умовах, одержує право і гарантовану можливість приділяти увагу тим напрямкам, які найбільшою мірою відповідають його здібностям та інтересам [1]. Диференціація торкається засвоєння всіх компонентів методичної системи навчання, коли, навчаючись в одній групі за єдиною стандартною програмою і єдиним набором підручників, курсанти можуть засвоювати матеріал за різних умов, на що впливають неоднакові рівні обов'язкової підготовки курсантів.

Рівень організації самостійної роботи значно впливає на формування у студентів (курсантів) стійкого інтересу до навчальних дисциплін, на їхню пізнавальну активність та на процес оволодіння фаховими навичками, вміннями, знаннями [3].

Результативність навчального процесу залежить від сформованості мотивації. Викладач повинен сформувати у курсанта мотивацію до самостійного вивчення навчального матеріалу, після чого визначити мету та завдання для самостійного виконання курсантами. Завдання мають відповідати змісту дисципліни, включати різні види пізнавальної діяльності курсантів.

Одним із важливих факторів ефективного процесу самостійної роботи курсантів є систематичний контроль за якістю виконання самостійної роботи. Це, в свою чергу, дає можливість корегувати процес самостійної роботи курсанта.

Отже, слід зробити висновки, що до структури самостійної роботи курсантів входять: мотивація, формування мети самостійної роботи, постановка завдань для неї, виконання самостійної роботи, контроль її результатів, методичне забезпечення самостійної роботи. В умовах кредитно-модульної технології навчання основним завданням викладача стає активна організація самостійної

роботи курсантів, відповідно це дозволяє розвинути: логічне мислення, постійно вдосконалюватись за обраним фахом (професією), навчитися самостійно працювати, розвинути творчу активність.

Досліджуючи дані підходи щодо організації самостійної роботи, можна надалі її вивчати, розширювати з метою покращення ефективності фахової підготовки й удосконалення навчально-виховного процесу освітнього закладу.

Список використаної літератури

1. Войцехівський О. Л. Індивідуалізація й диференціація навчання курсантів у контексті підвищення ефективності підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників / О. Л. Войцехівський // Наука і життя: українські тенденції, інтеграції у світову наукову думку : матеріали П'ятої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (20-22 травня 2009 року) ; Інститут наукового прогнозування, Кримський інститут економіки та господарського права (Севастопольська філія), ТОВ «ТК Меганом». – К., 2009. – частина 3. – С. 1-2.
2. Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение : учебное пособие / В. А. Козаков. – К. : Вища школа, 1990. – 248 с.
3. Петрук В. А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін : Монографія / В. А. Петрук . – Вінниця «УНІВЕРСУМ». – Вінниця, 2006 – 292 с.
4. Слєпкоть З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі / З. І. Слєпкоть. – К. : Вища школа, 2005. – 239 с.
5. Торічний О. В. Зміст та особливості формування військово-спеціальної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників на базовому етапі / О.В. Торічний // збірник наук. праць № 61 // [гол. ред. Потапчук Є. М.]. – Хмельницький : Вид-во Нац. акад. ДПСУ, 2011. – С. 107-111.
6. Ягулов В. В. Концептуальні засади впровадження інформаційних технологій навчання у систему професійної освіти [Електронний ресурс] / В. В. Ягулов. – Режим доступу : [http // www. conference. mdpu. org. ua / conf_ all / confer / 2001 / newtech / 1 / yagupov. htm](http://www.conference.mdpu.org.ua/conf_all/confer/2001/newtech/1/yagupov.htm)

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент В. А. Чернявський.